УДК: 378.147

DOI 10.33251/2522-1477-2020-7-73-79

ОМЕЛЬЯНЕНКО Світлана Віталіївна,

кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи, соціальної
педагогіки та психології, Центральноукраїнський
державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

ОМЕЛЬЯНЕНКО Наталія Віталіївна,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри
іноземних мов, Льотна академія Національного
авіаційного університету

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СИТУАЦІЙ

Автори на основі аналізу сучасних документів та особливостей розвитку мислення молоді обґрунтовують потребу формування загальних компетентностей майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Запропоновано підхід до формування загальних компетентностей на основі моделювання конкретних ситуацій професійної взаємодії з використанням методу аналізу конкретних ситуацій та ділових ігор.

Ключові слова: інтегральна, спеціальні та загальні компетентності, майбутні фахівці, моделювання професійних ситуацій, метод аналізу конкретних ситуацій, ділова гра.

Постановка проблеми. Сучасні документи, які регламентують діяльність закладів вищої освіти, наголошують на потребі формування у майбутніх фахівців інтегральної компетентності як здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності, яка характеризується комплексністю та невизначеністю умов [1]. Інтегральна компетентність формується на основі загальних та спеціальних професійних компетентностей. Відповідно розробляються стандарти вищої освіти, які базуються на вимогах до фахівців, що визначені в міжнародному Проекті Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» [2]. Особливо важливими є загальні компетентності як знання, розуміння, навички та здатності, які мають універсальний характер і забезпечують оволодіння спеціальними компетентностями, дозволяють навчатися впродовж усього життя, адаптуватися до умов професійної, соціальної та побутової діяльності, що швидко змінюються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування загальних компетентностей у процесі професійної освіти, на нашу думку, недостатньо висвітлено у педагогічних дослідженнях. Зокрема, автори розглядають окремі питання змісту та методів формування загальних компетентностей: виділення ключових компетентностей майбутніх викладачів вищої школи як основи їхньої професійної підготовки (І. Драч); визначення змісту ключових компетентностей майбутніх учителів мови та літератури (С. Дуброва, В. Коваль, О. Тарнауз), майбутніх учителів початкових класів (І. Небита), студентів магістратури (В. Муромець), обґрунтування форм і методів формування ключових компетентностей вчителів природничих дисциплін в контексті діяльнісного підходу (Л. Соловей).

Зацікавив нас підхід до виокремлення організаційно-педагогічних умов формування ключових компетентностей майбутніх фахівців з транспортних систем: урахування інтегрованого характеру практичної діяльності; використання та реалізація проектних технологій та окремих її елементів для створення проектів, що реалізують різні сторони професійної діяльності; забезпечення позитивної внутрішньої мотивації в процесі

професійного становлення студентів; цілеспрямоване використання в процесі навчальної діяльності рівневої диференціації та індивідуалізації навчання (І. Борець [3]).

Звертає на себе увагу і дослідження Т. Лаврухіної щодо формування ключових компетентностей майбутніх авіаційних диспетчерів як умови готовності до професійної діяльності, в якому авторка наголошує на потребі розвитку усвідомлення майбутніми фахівцями відповідальності, яку згодом буде покладено на них [4].

Потреба у формуванні загальних компетентностей зумовлена також розвитком «кліпового» мислення дітей та молоді, яке, як вважає Г. Гич, є процесом «відображення безлічі різноманітних властивостей об'єктів без урахування зв'язків між ними, що характеризується фрагментарністю інформаційного потоку, алогічністю, повною різноманітністю інформації, яка надходить до людини, високою швидкістю її надходження та сприймання» [5, с. 38]. На думку М. Літвінової, кліпове мислення характеризується ще й такими рисами: оперування смислами фіксованої довжини; відсутності потреби запам'ятовувати; звичка до легкодоступності інформації; перевага в одержанні інформації через інтернет-ресурси; орієнтація на роботу з гаджетом; перевага нетекстових стратегій обробки інформації; орієнтація на роботу з готовою інформацією [6].

Викладачі професійно орієнтованих навчальних дисциплін досить часто вважають, що загальні компетентності мають бути вже сформованими у випускників закладів середньої освіти, що не варто витрачати час на їх формування у закладах вищої освіти. Ми ж вважаємо, що загальні компетентності доцільно розвивати й формувати одночасно із формуванням спеціальних компетентностей у процесі моделювання ситуацій професійної діяльності.

Мета статті – проаналізувати сучасні документи щодо змісту загальних компетентностей майбутніх фахівців в Україні, запропонувати підхід до їх формування на основі моделювання конкретних ситуацій професійної взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Проект Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» визначає певний перелік загальних компетентностей: здатність до аналізу та синтезу; уміння застосувати знання на практиці; планування та розподіл часу; застосування базових знань професії на практиці; усне та письмове спілкування рідною мовою; знання другої мови; елементарні навички роботи з персональним комп'ютером; дослідницькі уміння; здатність до самонавчання; навички роботи з інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел); уміння самокритики та критики; здатність адаптуватися до нових ситуацій; здатність генерувати нові ідеї (творчість); навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети; визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків; здатність діяти соціально відповідально та свідомо [2].

Стандарти вищої освіти різних спеціальностей ці компетентності уточнюють залежно від їх важливості для формування конкретного фахівця. Проте, у більшості стандартів, що вже затверджені, визначені схожі загальні компетентності. Зокрема, стандарт підготовки бакалавра спеціальностей «Соціальна робота», «Психологія» визначають ще й такі загальні компетентності: здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя [7; 8]. Цим самим підкреслюється соціальна спрямованість діяльності фахівців із соціальної роботи та

психології, об'єктом якої є особи, родини, соціальні групи та громади, які потребують підтримки для покращення здоров'я, соціального функціонування та загального благополуччя, а також управління соціальними процесами та процесами, що мають місце в індивідуальному розвитку особистості, тобто поведінка, діяльність, вчинки, взаємодія людей у малих і великих соціальних групах.

Стандарти підготовки фахівців галузі знань «Транспорт», враховуючи специфіку діяльності фахівців транспортної галузі, виокремлюють й такі загальні компетентності: прагнення до збереження навколишнього середовища; здатність працювати автономно та в команді; навички здійснення безпечної діяльності (прихильність безпеці) [9; 10]. Такі загальні компетентності сформовані на високому рівні є запорукою безпечного і надійного виконання польотів, зокрема, фахівців авіаційної галузі. Важливою складовою є уміння діяти в команді, злагоджуючи виконання автономних дій.

Ми погоджуємось із розумінням загальних компетентностей як спеціально організованих (структурованих) наборів знань, навичок, умінь і ставлень, що дозволяють людині набути цілісний досвід вирішення різноманітних проблем, як життєвих, так і професійних, на основі адекватного застосування знань відповідно до конкретного життєвого або професійного контексту.

Вважаємо, що ефективним методом для формування як спеціальних, так і загальних компетентностей майбутніх фахівців є моделювання та аналіз конкретних ситуацій професійної взаємодії. Ми визначаємо моделювання як метод навчання в закладі вищої освіти, що передбачає створення конкретних ситуацій професійної взаємодії фахівців, аналіз ситуації, визначення професійної задачі, яку потрібно вирішити у запропонованій ситуації, прийняття рішення та його реалізацію в штучно створених умовах. Цей метод відносимо до проблемних методів навчання, тому що будь-яка представлена ситуація із професійної діяльності містить певну суперечність, яку спочатку потрібно виявити, а потім вже на основі застосування різноманітних логічних операцій знайти оптимальний спосіб розв'язання професійної задачі.

При цьому конкретні професійні ситуації, на нашу думку, мають бути особистісно зорієнтованими для майбутніх фахівців, тобто такі, в яких студенти можуть зрозуміти власні цінності, побудувати моделі власної поведінки, критично оцінюючи факти, відшуковуючи суперечності, з'ясовуючи проблеми, які виникають у запропонованих ситуаціях. У такому разі завдяки активному спілкуванню створюються умови для природного самовираження, що дозволяє реально сприймати світ і себе у цьому світі, займати певну позицію, свідомо керувати власною поведінкою та діяльністю, а отже проектується мотиваційна включеність у діяльність кожного учасника освітнього процесу.

Роботу з аналізу конкретних ситуацій необхідно розпочинати із визначення всіх обставин виникнення цієї ситуації та їх розуміння студентами. Для такого розуміння ми пропонуємо студентам опис конкретної ситуації професійної взаємодії, в якому потрібно виділити 3–5 іменників, які є ключовими для розуміння суті ситуації чи суперечності, що її характеризує. Далі необхідно назвати 3–5 дієслів, що найбільш точно характеризують дії учасників ситуації. Також можна запропонувати підібрати 3–5 прикметників або прислівників, що описують емоційний стан учасників ситуації. Кожен студент записує на окремому аркуші підібрані слова. Потім відбувається обмін аркушами. Колега зачитує підібрані слова і обґрунтовує, чому вони, на його думку, точно відображають чи не відображають зміст ситуації. Тут звертаємо увагу на контекст як словесне оточення, що дає змогу зрозуміти значення слова в тексті чи конкретного факту, події в описаній ситуації. Це дає змогу встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, що особливо важливо для подолання такої особливості кліпового мислення як розуміння подій пов'язаними, якщо вони мають часову близькість, а не фактологічну. Для розуміння ж суті суперечностей, які виникають у процесі професійної взаємодії, та формулювання професійних задач необхідне розуміння того, що причинами певних явищ, подій, поведінки, діяльності людини є не лише те, що

лежить на поверхні, що пов'язане безпосередньо у часі, а й приховані події, обставини тощо. На основі такого аналізу студенти можуть більш чітко сформулювати професійну задачу, яку необхідно розв'язувати у запропонованій ситуації.

Для досягнення мети розв'язання задачі, що виникає в конкретній ситуації особистість повинна відібрати чи актуалізувати ті знання, які потрібні для досягнення мети, а, можливо й здобути нові необхідні знання, відповідно до об'єктивних обставин, мети і умов визначити конкретні способи і засоби діяльності.

Сучасні студенти досить часто для знаходження потрібної інформації для вирішення тієї чи іншої професійної задачі користуються певною пошуковою системою, і знайшовши перше ж джерело, зразу його й використовують. При цьому не завжди переконуючись у достовірності інформації, що міститься у цьому джерелі. Для подолання такого недоліку пропонуємо студентам брати участь у вебквестах відповідно до таких етапів: 1) визначити проблему та інформацію, яку потрібно мати для того, щоб розв'язати цю проблему; 2) виявити доступні джерела для знаходження цієї інформації; вибрати найкращі з них; 3) знайти відповідне джерело і знайти в ньому потрібну інформацію; 4) інтегрувати матеріал, що отримано з різних джерел, представити інформацію у вигляді, що відповідає умовам її подачі (для виступу на занятті чи для розв'язання практичної задачі, чи для запам'ятовування та ін.); 5) оцінити якість проведеної роботи; 6) вирішити конкретну проблему на основі наявної інформації або ж спрогнозувати, при вирішенні яких проблем буде корисною отримана інформація; 7) зробити пізнавальний висновок: завдяки чому вдалося отримати достовірну інформацію та завдяки яким логічним операціям досягли розв'язання сформульованих проблем.

Під час вебквесту заохочуємо студентів до дій, які сприяють розвитку критичного мислення. Наприклад, пропонуємо інформацію щодо однієї й тієї ж події, поняття, явища, що подана на різних сторінках в Інтернеті. Студенти повинні з'ясувати: а) яка інформація відображає достовірні факти; за якими ознаками визначаємо, що це достовірні факти; б) що є коментарями, висловленням власного ставлення авторів; які слова, словосполучення, фрази свідчать про це; в) які слушні аргументи наведені авторами для обґрунтування певних точок зору. На основі такого аналізу формулюється узагальнений погляд на певну подію чи явище. Зацікавлює студентів і завдання, що передбачає зіставлення заголовка повідомлення, статті із їх змістом, на основі чого їм потрібно дати назву повідомленню чи статті, що відображає їх зміст.

На прикладі конкретної ситуації професійної взаємодії можна проілюструвати, як майбутні фахівці оволодівають логічними операціями аналізу, синтезу, класифікації, узагальнення, порівняння, систематизації. Студентам ми пропонуємо такі завдання: виділіть окремі дії та операції у діяльності окремих учасників професійної взаємодії; порівняйте дії учасників професійної взаємодії у стандартній та нестандартній ситуаціях, чим зумовлена схожість та відмінність цих дій; визначте причини дій окремих учасників професійної взаємодії у конкретній ситуації; спрогнозуйте наслідки конкретної діяльності (затримки діяльності або бездіяльності) окремих учасників конкретної ситуації; складіть узагальнюючу таблицю, що відображає зв'язок причин, конкретних дій та їх наслідків у конкретних ситуаціях; оберіть ознаки, за якими можна систематизувати способи дій у конкретних ситуаціях професійної взаємодії. На основі виконання таких навчальних завдань у студентів виробляються особисте ставлення до подій, фактів, процесів та явищ.

У процесі аналізу будь-якої конкретної ситуації наголошуємо на таких аспектах: а) робіть те, що не суперечить внутрішнім переконанням, але при цьому намагайтесь обґрунтовано доводити свою думку, виявляти толерантність до думок інших; б) будьте сміливими у прийнятті рішень, спираючись на достовірну інформацію, яку ви перевірили й проаналізували, що відфільтрована за критеріями відповідності стійким ідеалам і цінностям; в) прислухайтесь до критики інших, але не піддавайтесь на маніпуляції; г) при координації та оцінці дій орієнтуйтеся на традиції та інституційні норми.

Формуванню загальних компетентностей сприяє і включення студентів у ділові ігри як відпрацювання прийнятого рішення щодо розв'язання професійної задачі, яка була визначена у процесі аналізу конкретних ситуацій. Загальним результатом ділової гри є виникнення у майбутніх фахівців моделі професійної діяльності у ситуаціях взаємодії фахівців. Складниками такої моделі є мета, завдання, суб'єкти, підходи і принципи, зміст, форми та умови забезпечення її ефективності, прогнозований результат. Під час ділової гри у майбутніх фахівців розвиваються й такі компетентності: уміння застосовувати знання на практиці; усне спілкування державною чи іноземною мовою; уміння адаптуватися до нових ситуацій; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні цінності; здатність працювати автономно та в команді, поважаючи цінності, права та свободи іншої особистості; уміння міжособистісної взаємодії; уміння критичного і творчого мислення у процесі вирішення професійних завдань; уміння аналізу й відбору професійних дій у ситуаціях професійної взаємодії; уміння формулювання особистісних суджень стосовно майбутньої професії.

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. Отже, у процесі моделювання конкретних ситуацій професійної взаємодії через призму особистісних цінностей майбутніми фахівцями осмислюються цінності та зовнішні ознаки професії, формується світогляд, що відповідає узагальненим суспільним вимогам, одночасно формуються загальна та професійні компетентності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці системи конкретних ситуацій для аналізу та проведення ділових ігор з метою формування окремих загальних компетентностей майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Національна рамка кваліфікацій: Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/paran12#n12> (дата звернення: 10.11.2019).
2. Вступне слово до проекту ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі. Внесок університетів у Болонський процес. URL: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf (дата звернення: 17.11.2019).
3. Борець І. В. Формування ключових компетентностей майбутніх фахівців з транспортних систем авіаційної галузі в процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. авіа. ун-т. К., 2013. 20 с.
4. Лаврухіна Т. В. Формування ключових компетентностей майбутніх авіаційних диспетчерів як умова готовності до професійної діяльності / Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. Вип. 16. 2012. С. 168–174.
5. Гич Г. М. «Кліпове» мислення молоді: друг чи ворог навчання? / Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»] Серія: Педагогіка. 2016. Випуск 257. Т. 269. С. 38–42.
6. Літвінова М. Б. Досвід діагностування кліпового мислення / Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Серія: Педагогічні науки. 2017. Випуск 76(3). С. 140–145.
7. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/053_psihologiyabakalavr.pdf (дата звернення: 15.11.2019).
8. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» галузі знань 23 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-sotsialna-robota-bakalavr.pdf> (дата звернення: 10.11.2019).

9. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 271 «Річковий та морський транспорт» галузі знань 27 «Транспорт» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/271-richkoviy-ta-morskiy-transport-bakalavr.pdf> (дата звернення: 12.11.2019).

10. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 273 «Залізничний транспорт» галузі знань 27 «Транспорт» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/273-zaliznichniy-transport-bakalavr.pdf> (дата звернення: 10.11.2019).

References

1. Natsionalna ramka kvalifikatsii: Dodatok do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341 (v redaktsii postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 chervnia 2019 r. № 509) [*National Qualification frame : Supplement to the Decree of Cabinet of Ministers of Ukraine of 23 November 2011 № 1341 (as amended of Cabinet of Ministers of Ukraine of 12 June 2019)*]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/paran12#n12> [in Ukrainian].

2. Vstupne slovo do proektu TIuNINH – harmonizatsiia osvitnikh struktur u Yevropi. Vnesok universytetiv u Bolonskyi protses [*Introductory word to the TUNING project – harmonization of educational structures in Europe. Contribution of universities into Bologna process*]. Retrieved from: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf [in Ukrainian].

3. Borets, I.V. (2013) Formuvannia kliuchovykh kompetentnostei maibutnikh fakhivtsiv z transportnykh system aviatsiinoi haluzi v protsesi profesiinoi pidhotovky: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Nats. avia. un-t. [*Development of key competences of transport system future specialists in the field of aviation in the process of professional training: author's abstract of dissertation ... Candidate of Pedagogical Sciences: 13.00.04 / National aviation university*]. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].

4. Lavrukhina, T.V. (2012). Formuvannia kliuchovykh kompetentnostei maibutnikh aviatsiinykh dyspetcheriv yak umova hotovnosti do profesiinoi diialnosti [*Development of key competences of future air traffic controllers as a condition of readiness to professional activity*]. Aktualni problemy sotsiologii, psykholohii, pedahohiky. Vyp. 16. P. 168-174 [in Ukrainian].

5. Hych, H.M. (2016). "Klipove" myslennia molodi: druh chy voroh navchannia? [*"Clip" thinking of the youth: a friend or an opponent of studying?*]. Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylianska akademiia"]. Seriia: Pedahohika. Vypusk 257. T. 269. P. 38-42 [in Ukrainian].

6. Litvinova, M.B. (2017). Dosvid diahnostuvannia klipovoho myslennia [*Experience of clip thinking diagnosis*]. Zbirnyk naukovykh prats [Khersonskoho derzhavnogo universytetu]. Seriia: Pedahohichni nauky. Vypusk 76(3). P. 140-145 [in Ukrainian].

7. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 053 "Psykhologhiia" haluzi znan 05 "Sotsialni ta povedinkovi nauky" dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [*Standard of higher education in speciality 053 "Psychology", branch of knowledge 05 "Social and Behaviour Sciences" for the first (Bachelor) level of higher education*]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/053psikhologiyabakalavr.pdf> [in Ukrainian].

8. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 231 "Sotsialna robota" haluzi znan 23 "Sotsialna robota" dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [*Standard of higher education in speciality 231 "Social Work", branch of knowledge 23 "Social Work" for the first (Bachelor) level of higher education*]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-sotsialna-robota-bakalavr.pdf> [in Ukrainian].

9. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 271 "Richkovyi ta morskyyi transport" haluzi znan 27 "Transport" dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [*Standard of higher education in speciality 271 "River and Sea Transport", branch of knowledge 27 "Transport" for the first (Bachelor) level of higher education*]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/271-richkoviy-ta-morskiy-transport-bakalavr.pdf> [in Ukrainian].

10. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 273 "Zaliznychnyi transport" haluzi znan 27 "Transport" dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [*Standard of higher education in speciality 273 "Rail Transport", branch of knowledge 27 "Transport" for the first (Bachelor) level of higher education*]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/273-zaliznichnyi-transport-bakalavr.pdf> [in Ukrainian].

OMELIANENKO Svitlana, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Social Work, Social Pedagogics and Psychology, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University;

OMELIANENKO Nataliia, Candidate of Psychological Sciences, Associative Professor, Associative Professor of Foreign Languages Department, Flight Academy of National Aviation University.

DEVELOPMENT OF FUTURE SPECIALISTS' GENERAL COMPETENCES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL SITUATION MODELLING

Abstract. *The authors analyzed modern documents which define the content of professional training in Ukraine. General competences were emphasized taking into account their specific character. Practicability of general competences development of future specialists was given proof taking into account modern youth thinking, in particular clip thinking development.*

General competences are considered as special organized sets of knowledge, habits, skills and attitudes, which allow a person to acquire holistic experience of solving various problems both life and professional on the basis of adequate use of knowledge in accordance with a particular life and professional context.

The approach for developing future specialists' general competences based on professional interaction situation modelling was offered. Specific situation modelling is considered as a problem teaching method, using which the students identify contradictions, define professional problem and find the optimal way of its solving using various logic operations. Modelling provides for the implementation of the chosen method of action in artificially created conditions.

The authors emphasize that particular professional problems have to be personally orientated. They project motivational engagement into the activity of every participant of educational process. The tasks for future specialists were worked out. These tasks are aimed at students' understanding of contradiction main point in specific situations, necessary knowledge actualization for decision-making, critical perception of information for professional problem solving.

The authors recommend specific rules for student behaviour while analyzing specific professional interaction situations.

The effective method of developing general competences is a business game, the result of which is the emergence of future specialists model of activity in situations of professional interaction.

Key words: *integral, special and general competences, future specialists, professional situation modelling, method of specific situation analysis, business game.*

*Одержано редакцією: 09.01.2020 р.
Прийнято до публікації: 28.01.2020 р.*